

ראש הישיבה, הרב גבריאל סרף

גדרה של מצוות שופר

א. השיטות בהגדרת המצוה

יש לדון בגדר מצוות שופר, בכך שיוצאים ידי חובה בשמיעה מפי התוקע, כיצד יש לבאר דין זה.

יש שכתבו שמצוות שופר הינה השמיעה בלבד, וכלשון הברכה "לשמוע קול שופר"¹ ואין לתמוה על דרך זו מכך ששנינו (ראש השנה כט ע"א) שחרש שוטה וקטן אינם מוציאים אחרים ידי חובתם, משום שיש לומר שאף שהמצוה הינה השמיעה, מ"מ יש לשמוע 'קול שופר', ותקיעה של אלו אינה נחשבת "תקיעת שופר" כלל. וכ"כ החזו"א (סי' כט סק"ד), שמוצאים אנו לפעמים שגם החפצא דמצוה דורש כוונה, ובלא הכוונה לא חשוב חפצא של מצוה, על אף שמבחינה מעשית נעשה ככל חפץ מצוה אחר.

וכך אנו מוצאים בכמה מצוות, כגון: א. במצוות ציצית, א"א לצאת י"ח א"כ נעשה לשמה. ב. לשיטת בית שמאי (סוכה ט ע"א) צריך שיעשה סוכה לשם מצוות סוכה. ג. במצה בעינן שימור לשמה, ועוד.

רואים אנו שבחפצא של מצוה צריכים לחול דינים מיוחדים בכדי שיחול עליו שם של חפץ מצוה, וכך י"ל ג"כ לענין מצוות שופר, שצריך שישמע "קול שופר של מצוה", ואף שאין עצם התקיעה מצוה, מ"מ יש תנאי בהכשרו של קול השופר שיהא כתקיעה של מצוה, ולכן מי שאינו בר חיובא, אינו יכול להכשיר קול של שופר.

¹ עי' רמב"ם פ"א מהלכות שופר ה"א-ה"ג, ופ"ב ה"א, ובספר המצוות מ"ע קע, ובפרטי המצוות ריש הלכות שופר, ובשו"ת פאר הדור סי' נ"א ובתשובת מהר"ם אלשקר סי' י שהביא תשובת הרמב"ם שהמצוה היא השמיעה, וכ"כ הטור או"ח סי' תקפה ובשו"ע שם ס"ב.

אמנם לפ"ז צ"ע גדול, שכן קי"ל שצריך שיהא התוקע מכוון להוציא השומעים, וכמ"ש הרמב"ם (הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ב הלכה ד):

המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו. וכן השומע מן המתעסק לא יצא. נתכוון שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוון התוקע להוציאו, או שנתכוון התוקע להוציאו ולא נתכוון השומע לצאת - לא יצא ידי חובתו, **עד שיתכוין שומע ומשמיע**.²

ומוכח להדיא, שאין המצוה בשמיעה בלבד, שא"כ מדוע יש צורך בכוונה להוציא, והרי אין כאן גדר של להוציא אחרים י"ח, שכן המצוה היא השמיעה גרידא. וכבר תמה כן בשאגת אריה (הלכות קריאת שמע סי' ו').

ודעת ר"ת (מובא בפסקי הרא"ש ראש השנה פ"ד סי' י) שצריך לברך "על תקיעת שופר", וכ"כ הסמ"ג (מ"ע מב), ולכאורה מוכח שהמצוה היא עצם התקיעה. ועיין גם בשאלתות דרב אחאי גאון (סי' קעא): "שאלתא, דמחייבין דבית ישראל **למתקע בחצוצרתא** בחד בתשרי, דכתיב בחדש השביעי וגו'".

אמנם הרא"ש (שם) הביא דעת בה"ג, וז"ל: "וכן כתב בה"ג הא דמברכים 'לשמוע בקול שופר' ולא מברכים 'לתקוע בשופר' או 'על תקיעת שופר' כמו על מקרא מגילה, משום **דבשמיעת קול שופר** הוא יוצא ולא בתקיעת שופר. כדתנן (ר"ה כז ע"ב) התוקע לתוך הבור וכו' ופעמים שהתוקע בעצמו לא יצא כגון שהיה עומד על שפת הבור והכניס פיו לתוך הבור ותקע".

ומהר"ם בן חביב בספרו יום תרועה (שם כט ע"א) וכן בשאגת אריה (סי' ו) ובמנח"ח (מצוה ת"ה) כתבו לחדש, שמצוות תקיעת שופר מורכבת משני חלקים: השמיעה והתקיעה, וכמו שמצאנו בכמה מצוות, כגון מצוות הקרבנות, שמורכבת מכמה וכמה מעשים: שחיטה, קבלה, הולכה וזריקה, וע"י כולם יחד מתקיימת מצוות עשיית הקרבן. וכן מצוות הפרשה ונתינה בתרומה.

והוכיחו שיטתם מדברי המשנה הנ"ל בר"ה: "התוקע לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך הפיטס - אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא". ולכאורה מוכח שהמצוה היא השמיעה, שכן גם התוקע צריך לשמוע, וקשה

² וכן פסק השו"ע (אר"ח תקפט, ח).

לר"ת וסמ"ג. ומאידך, איתא במשנה שם (כט ע"א) שכל מי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים י"ח. ולכאורה אם המצוה היא השמיעה מדוע לא יצא י"ח, וכנ"ל. ומכח זה מסקנתם שהמצוה בהכרח מורכבת משני חלקים: התקיעה והשמיעה.

ובשו"ת מהר"ם אלשקר (סי' י) כתב ביישוב שיטת ר"ת, שאף שהמצוה היא התקיעה, מ"מ אפשר שיש תנאי באופן קיומה, והוא שהתוקע צריך לשמוע את קול השופר ולא רק שיפיק בתקיעתו קול שופר, וכמו שמצאנו בקריאת שמע שצריך להשמיע לאוזניו (כדאיתא בברכות טו ע"א), וברור שגם למ"ד זה, אין זה אלא תנאי במצוה, שכן מצוות קריאת שמע איננה "שמיעה", שהרי המקור למצוה הוא מ"ודברת במ".³

ובזה לכאורה ניתן ליישב את דין התוקע לתוך הבור גם לשיטת ר"ת. וגם את דברי בה"ג הנ"ל ניתן להבין לאור הסבר זה, ועוד יתבאר להלן.

אולם כבר נודע גם מה שתמה הרמב"ם בתשובה (סי' קמב) על שיטה זו, וז"ל:

שאלה: מה ההבדל בין 'לשמוע קול שופר' ובין 'על תקיעת שופר'?

התשובה: ההבדל ביניהם גדול מאד. וזה שהמצוה המחוייבת אינה התקיעה, אלא שמיעת התקיעה, והיוצא מזה, שאלו היתה המצוה המחוייבת היא התקיעה, היה חייב כל אדם ואדם מן הזכרים לתקוע, כמו שחייב כל אדם ואדם לישיב בסוכה וליטול לולב, והשומע, שלא תקע, לא היה יוצא ידי חובתו, והיה גם כן התוקע, שלא שמע, יוצא ידי חובתו, כגון אם סתם אזניו תכלית הסתימה ותקע, היה יוצא, משום שתקע. ואין הדבר כן, אלא המצוה היא השמיעה, לא התקיעה. ואין אנו תוקעין אלא כדי לשמוע, כמו שהמצוה היא ישיבת הסוכה, לא עשייתה, ואין אנו עושי אלא כדי לישב, ולכן נברך 'לישב' ולא נברך 'לעשות', ונברך 'לשמוע קול שופר', ולא נברך 'על תקיעת שופר'.

³ ועי' בחזו"א (או"ח סי' כט סק"ד) שנסתפק בהא שצריך להשמיע לאוזנו, האם די בכך שמפיק קול הראוי להישמע אע"פ שאינו שומעו בפועל בגלל סיבה חיצונית, או שמא צריך לשמוע את קול דבריו ממש.

וביישוב שיטת ר"ת כתב בספר בית ישי (סי' ל), שלדעת ר"ת תקיעת שופר הינה מין ממניי הדיבור, שעניינו תפילה וצעקה לשמיים, וכמו שאנו אומרים בתפילה "שומע קול תרועת עמו ישראל היום ברחמים". והרא"ש (ר"ה שם) כתב בשם הירושלמי: "תוקע מן הקצר שנאמר (תהילים קיח) מן המצר קראתי י-ה". ובירושלמי תענית (פ"ב ה"א) איתא: "ולמה תוקעין בקרנות? לומר חשבינו כאילו גועין כבהמה לפניך". ומעתה, מכיון שהוא מין ממניי הדיבור [היינו דיבור רגשי של תחינה], שפיר שייך בו דין שומע כעונה (סוכה לח ע"ב), ומיושבת שיטת ר"ת שמטעם זה די בכך שאחד תוקע עבור כולם, ואין צורך שכל אחד ואחד יתקע בפני עצמו.

ואילו הרמב"ם לשיטתו שכתב (הלכות תשובה פ"ג ה"ד):

אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר: עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל. הביטו לנפשותיכם, והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה.

ולפי דבריו, אין עניין התקיעה תפילה ותחינה כלפי שמיא, אלא התקיעה מכוונת אל האדם השומע להעירו משנתו לחזור בתשובה, וא"כ העיקר הוא השמיעה ולא עצם התקיעה.

והדברים מתוקים מדבש, אולם מאד מחודשים לענ"ד, שאף אם נאמר שיש לתקיעה ערך של תחינה ותפילה, מ"מ קשה לומר שיש כאן דין שומע כעונה, שבפשטות דין זה הוא חידוש שנאמר במצוות של דיבור מילולי, ואין לך בו אלא חידושו, שאינו שייך אלא בברכות ותפילה וכיו"ב, ושם נאמר שגם העונה אמן הרי הוא כמברך, וכמו שנרחיב להלן, אבל כאן לא שייכת ענייית אמן להודות ולקיים התקיעה. וכ"כ בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' תלא אות ג, ובחו"מ סי' סה) שלא שייך דין שומע כעונה אלא בדיבור, ולא בשופר שאינו דיבור.

ב. כוונת משמיע

ונראה לומר בגדר המצוה ובביאור מחלוקת הראשונים, על פי מה שיש לדון בדברי הרמב"ם בהלכות שופר הנ"ל. לעיל הבאנו לשון הרמב"ם בפ"ב ה"ד, שבתקיעת שופר צריך את כוונותיהם של התוקע והשומע ובלא זה לא יצא השומע י"ח. ובגמ' ראש השנה (כט ע"א) מתבאר דין נוסף, שאין יכול להוציא ידי חובה אלא מי שבעצמו מחויב בדבר, וכך שנינו שם: "חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן. זה הכלל: כל שאינו מחוייב בדבר - אינו מוציא את הרבים ידי חובתן".

ולכאורה צ"ב, מדוע יש צורך בתוספת דין זה, תיפוק ליה ששוטה שאינו בר דעת כלל, אין שם תקיעה כלל על תקיעתו, והוי כמתעסק בעלמא, ולכן אין יוצאים י"ח בתקיעתו.

ברם, הרמב"ם (שם פ"ב ה"ד) כתב וז"ל: "כל מי שאינו חייב בדבר אינו מוציא את החייב ידי חובתו, לפיכך אשה או קטן שתקעו בשופר, השומע מהן לא יצא" - השמיט "חרש" ו"שוטה" וכתב "קטן" בלבד, ולפי האמור יתכן שכוונתו למש"כ, ששוטה אין בו דעת כלל ולא גרע ממתעסק, אולם קטן י"ל שיש בו קצת דעת להיות מכוון לצאת ולהוציא ולפיכך אין להגדירו כמתעסק, אלא שמכל מקום אינו יכול להוציא אחרים י"ח משום שאינו מחויב בדבר. ולפ"ז יובן הצורך בתוספת הדין ד"כל שאינו מחויב בדבר" וכו'. אכן בלשון המשנה נכללו גם חרש ושוטה, ומעתה צל"ע כנ"ל.

ומ"מ מבואר שנדרשת כוונת התוקע להשמיע ולהוציא י"ח את חברו.

והנה ברמב"ם (הלכות ברכות פ"א הי"א) כתב וז"ל:

כל השומע ברכה מן הברכות מתחלתה ועד סופה ונתכוון לצאת בה ידי חובתו - יצא, ואף על פי שלא ענה אמן. וכל העונה אמן אחר המברך הרי זה כמברך והוא שיהיה המברך חייב באותה ברכה.

ויש לדקדק בדבריו, שכאן השמיט הא דגם המברך צריך שיתכוין להוציא את השומע כפי שהדגיש בהלכות שופר. ואמנם בשו"ע (או"ח סי' ריג ס"ג) בהביאו דין זה הוסיף גם את הצורך בכוונת המברך, וז"ל:

אין יוצא ידי חובתו בשמיעת הברכה, אפילו יענה אמן, אא"כ ששמעו מתחלתה ועד סופה ונתכוין לצאת בה ידי חובתו והמברך נתכוין ג"כ להוציאו ידי חובתו.

וכן בבית יוסף שם, בהתייחסו לדברי הטור שכתב: "אין המברך מוציא האחרים אא"כ יאכל וישתה עמהם, ואז יוצאים בשמיעתן שמכווין אליו אפילו לא יענו אמן", העיר בזה"ל:

ומ"ש רבינו שיוצאין בשמיעתן שמכוונים אליו, דמשמע שצריך שיכתוין לצאת, וכן מה שכתב הרמב"ם כל השומע ברכה וכו' ונתכוין לצאת בה ידי חובתו יצא - אתי כמאן דאמר מצות צריכות כוונה, ולדעתו הכי נמי צריך המברך להתכוין להוציאו, כדאיתא בסוף פרק ראוהו בית דין (ר"ה כט ע"א), דאילו למאן דאמר אינן צריכות כוונה, אף על פי שלא נתכוין לצאת וגם חברו לא נתכוין להוציאו, כיון ששמע יצא, כדאיתא התם.

אולם עדיין צ"ע בלשון הרמב"ם, שכתב עניין זה בהלכות שופר והשמיט דין זה בהלכות ברכות. [ודוחק לומר שסמך הרמב"ם בהלכות ברכות על מה שיכתוב בהמשך בהלכות שופר].

עוד יל"ע בדברי הרמב"ם בהלכות ברכות שם, שבפ"א ה"י כתב: "כל הברכות כולן אף ע"פ שבירך ויצא ידי חובתו מותר לו לברך לאחרים שלא יצאו ידי חובתן כדי להוציאן, חוץ מברכת ההנייה שאין בה מצוה שאינו מברך לאחרים אלא אם כן נהנה עמהן" וכו'. ובהלכה י"א כתב כנ"ל: "כל השומע ברכה מן הברכות מתחלתה ועד סופה ונתכוון לצאת בה ידי חובתו - יצא, ואף על פי שלא ענה אמן".

וצ"ב, שכן כבר למדנו בהלכה י' שישנה אפשרות לצאת י"ח בברכת חברו, ומה צורך בתוספת הדברים בהלכה הבאה? ודוחק לומר שכל החידוש בהלכה י"א הוא שאין תלות בין עניית אמן ובין לצאת י"ח בברכה של אחרים, שכן נראה מפשט דבריו שכאן נתחדש עיקר הדין שהשומע ברכה מחברו יוצא י"ח, וצ"ע.

ג. בדין שומע כעונה

ונראה בביאור העניין, בהקדם מה שדנו האחרונים ביסוד דין "שומע כעונה" (סוכה לח ע"ב): מצד אחד ניתן לבאר, שהחידוש בדין זה הוא שנחשב כאילו השומע אמר בעצמו את מילותיו של המשמיע, וא"כ הרי הוא כמברך בעצמו [ובפשטות כן מורה לשון חכמים שאמרו ד"שומע כעונה" ממש]. ולפי זה יש לומר, שהטעם שהמברך צריך להיות בר חיובא, הוא משום שאל"כ אין על ברכתו תורת "חפצא של ברכה", וכין שרק על ידי שמיעת ברכה נחשב השומע לעונה בעצמו, א"כ הכא לא שמע ברכה.

אמנם יש לפרש גם באופן אחר, שאין הכוונה שהשומע אמר את נוסח הברכה, אלא יוצא י"ח בשמיעה גרידא, ונתחדש כאן אופן חדש של קיום מצוות התלויות בדיבור, והוא ע"י שמיעתן מבר-חיובא ומדין ערבות, באופן שהמברך הוא כעין שלוחו של השומע ומברך בעבורו, והוא כמודה לדברי חברו ואין כאן צורך באמירה כלל של השומע. ולכן יש גם צורך בשמיעת הברכה בפועל, משום שעיקר עניין הברכה אינו פטפוט דברים בעלמא, אלא הבנת מהות הדברים הנאמרים, והמשמיע הוא שלוחו של השומע להשמיע לו את עניין הברכה, ובזה שהשומע מאזין ומודה - יוצא י"ח במעשה חברו.

וידוע מש"כ האחרונים לתלות בחקירה זו את מחלוקת רש"י ותוספות בסוכה שם, האם שמיעת קדושה באמצע תפילת שמונה עשרה נחשבת הפסק, שכן אם נחשב כמברך בפועל הרי זה הפסק, אולם אם יוצא י"ח במעשה חברו, אין זה הפסק.

ברם, יתכן לומר בדעת הרמב"ם ששני העניינים נכונים, ושתי דרכים הן בקיום מצוות הברכה: בהלכה י"א הדגיש הרמב"ם "וכל העונה אמן אחר המברך הרי זה כמברך", ונראה שכוונתו היא שע"י השמיעה נחשב הדבר כאילו מצטרף השומע בפועל לברכת חברו וכמברך בעצמו.⁴ ועל כך הוסיף הרמב"ם בתחילת ההלכה: "כל השומע ברכה מן הברכות מתחלתה ועד סופה ונתכוון לצאת בה

⁴ ומועיל יסוד זה גם בדיני שבועה, כדאיתא בשבועות (דף כט ע"ב): "אמר שמואל כל העונה אמן אחר השבועה כמוציא שבועה מפיו", וא"כ הוא הדין שנחשב ג"כ כמברך בפועל.

ידי חובתו יצא ואף על פי שלא ענה אמן", שגם בשמיעה גרידא בלא עניית אמן יכול להתקיים דין זה דשומע כעונה.

אמנם יש מקום לומר, שעניין זה נכון אך ורק כאשר המברך צריך באותה שעה לאותה ברכה ומברך לעצמו ויוצא בה ידי חובתו, ועי"ז חל על הברכה שם של ברכה, שכל מי ששומעה יכול להיחשב כאילו אומרה בעצמו. אולם אם המשמיע כבר יצא י"ח ואינו יכול לברך לעצמו כלל, אינו יכול להחיל שם של ברכה על מילותיו, וא"כ שוב לא יועיל עניין שומע כעונה ממש.

ומעתה אפשר שנתחדש כאן עניין נוסף וגדר אחר, שיסודו מדין שליחות וערבות, והוא מש"כ הרמב"ם בהלכה י', שתתכן אפשרות להיותו מברך לאחרים אף שכבר יצא י"ח, ובאופן זה נחשב כמברך עבור חברו וכשלוחו, ויוצא השומע בברכת חברו, וכמשנ"ת.

ולפי האמור נמצא ששתי הלכות נפרדות הן, ובכל אחת מהן חידוש שונה.

ד. שני גדרים במצוות שופר

והשתא דאיתין להכי, נראה להגדיר את מצוות שופר שעיקרה הוא שכל אחד ישמיע לאוזנו קול שופר ע"י מעשה של תקיעה. כלומר, **שעיקר ותכלית המצוה** היא השמיעה, אולם **מעשה המצוה** היא הפעולה של השמעת קול השופר, היינו התקיעה. ונמצא אם כן, שאמנם המצוה היא התקיעה, אבל עניין ומטרת התקיעה הוא שישמיע לאוזנו.

ובהגהות מיימוניות (הלכות שופר פרק ג הלכה יא) כתב וז"ל:

ורבינו שמחה כתב: אם סח התוקע בין הברכה ובין הסדר עד שמסיים כל הסדר, חוזר ומברך כמו סח בין תפלה לתפלה. ושם ר"ל עד שמסיים סדרים שמיושב, שאז יצא מידי כל הספקות. עוד כתב רבינו שמחה, שכשם שאין לתוקע להסיח בינתים, כך אין לשומעין להסיח, הואיל והתוקע הוא שלוחן ומוציאן, ושלוחו של אדם כמותו, וכאילו השומע עצמו תוקע.

ומעתה יש לפרש הלכה זו שיוציאים כולם בתקיעתו של שליח הציבור, ע"פ מה שנתבאר בגדר תוספת הדין המובא ברמב"ם הנ"ל בהלכות ברכות (פ"א ה"י), שמברך עבור חברו מדין שליחות אע"פ שכבר יצא, ומוציא בזה את חברו ידי חובתו - שעניין זה מתקיים בשופר, ולעולם עניינו הוא כך, ששליח הציבור הוא כשלוחם של השומעים ותוקע בעבורם. וא"כ מעשה התקיעה שהוא עצם המצוה מתקיים ע"י דין שליחות, אבל תכלית ומטרת המצוה, דהיינו השמיעה, מתקיימת ע"י השומעים בעצמם, שכן בזה לא מהני דין שליחות.⁵

ולפ"ז יש מקום לומר, שאין הראשונים חלוקים ביסוד מצוות שופר,⁶ אלא שנחלקו ביחס לנוסח הברכה, האם יש לתקנה על עיקר ותכלית המצוה, היינו השמיעה, או על מעשה המצוה, היינו התקיעה, וצלע"ע.⁷

ולפי האמור יתכן לבאר, מדוע בהלכות ברכות (פ"א ה"א) השמיט הרמב"ם את הצורך בכוונת המברך, ומאיך בהלכות שופר (פ"ב ה"ד) הדגיש הצורך בכוונת התוקע: בתקיעת שופר נתבאר שהתוקע הוא שלוחו של השומע ותוקע בעבורו, ולפיכך ברור שצריך לכוין להוציא את השומע ידי חובתו.

אמנם ביחס לברכות, ישנם אופנים שאין אפשרות להוציא את חברו מדין שליחות - וכגון בברכות הנהנין שאין בהם מצוה, וכן בברכת המזון (יעו' ברכות מח ע"א). וכמ"ש הרמב"ם בסוף הלכה י', שאם כבר בירך בעצמו יצא, ושוב אינו יכול להוציא, שכן רק מי שאכל יכול לברך, ולא יתכן לצאת י"ח ברכת המזון אלא כשהמברך ג"כ אכל ומברך לעצמו, והשומע יוצא מדין שומע כעונה ונחשב כמברך עצמו (והיינו הדין שבהלכות ברכות פ"א ה"א). בכה"ג יש מקום לומר שבדין שומע כעונה אין צורך אלא בכוונת השומע בלבד ולא בכוונת המברך,

⁵ עי' קצוה"ח סי' קפ"ב סק"א מ"ש בביאור דברי התור"ד קידושין מב ע"ב וע"פ דברי הרא"ש בנדרים עב ע"ב, שדין שליחות נאמר רק בפעולות אקטיביות ולא בשמיעה פסיבית וכיו"ב.

⁶ וכוונת הרמב"ם בתשובה, שאין לומר **שתכלית** מצוות שופר היא עצם התקיעה, שא"כ כל אחד ואחד היה חייב לתקוע בעצמו, שהרי זהו חיוב על הגבא כישיבה בסוכה וכו'. אלא תכלית המצוה היא השמיעה, אבל אפשר שגם הרמב"ם מודה **שמעשה** המצוה הוא התקיעה.

⁷ ובספר מנחת אשר (על המועדים) כתב, דאין לומר שיוציא מדין שליחות, דלא מהני שליחות במצוה שבגבא, דלא מצינו שליחות במצוות אלא במצוות שעיקרן בתוצאת המעשה, כגון מילה וביעור חמץ וכדו'. ויש לתמוה ע"ז מדברי הגהמ"י הנ"ל, דמוכח להדיא דיוצא מדין שליחות.

כיון שאין המברך עושה שום מעשה עבור חברו ובשליחותו, אלא חברו מצטרף אל ברכתו של המברך ע"י שמיעתו, ולכן השמיט הרמב"ם שם בהלכה י"א את הצורך בכוונת המברך.

אכן הב"י הנ"ל (או"ח סי' ריג) שכתב שיש צורך בכוונת המברך ופירש כן גם בדעת הרמב"ם, י"ל שסבור שמכיון שהשומע משתמש ברכתו של המברך להצטרף אליה ולהיחשב כאילו אומרה בעצמו מדין שומע כעונה, צריך גם על זה כוונת המברך, על אף שאין כאן דין שליחות וערבות.